

Күн күбэй ийэкэм уонна мин

Киэргэтии – презентация “Тапталлаах ийэбэр»

Шардар

Кирири тыл.

Утуо кунунэн, кунду ыалдьыттар, кун – кубэй ийэлэрбит, эйэбэс эбээлэрбит!

Таабырын таайтарыы: Таайын эрэ оболоор эьиги биьиктээн, Киммит маннык оболоон, кьи гынан буобэйдээн. Ким куускэ таптыырый?

Ким аьынарый, сыллыырый?

Ырыа ыллаан утутарый?

Сарсыарда оскуолаба атаарарый?

Кунду ийэ барахсан!

Ийэ! Ийэ диэн саамай кунду кьи! Бу сиргэ дойдуга туох баар барыта ийэлээх! (Кулунчук, ньирэй, куобахчаан, тиинчээн, хомурдуос уо.д.а.). Ийэ... Орто дойдуга олох олоро кэлбит кьиэхэ бастакы, кунду тыл. Ийэ диэн минньигэс тыл, оруу кэрэни, утуону эрэ кэрээлиир. Хас биирдии ийэбэ обото доруобай, ойдоох, утуо санаалаах кьи буола улаатарыгар баба санаалаах. Кунду ийэлэрбитигэр бабарыабын оруутун маннык эдэр, нарын - намчы, кэрэ буолалларыгар.

Ийэлэрбитин эбэрдэлээн туран бугунну бырааьынньыкпытын арыйыабын!!!

Ийэбэ анаан араас ырыа ылланар, хобоон айыллар, остуоруйа суруллар.

Эьигини бугун биьиги оболорбут эбэрдэлээн туран «Бэрээдэгэ суох куобахчааннар» туьунан остуоруйа кордоруохтэрэ.

Бэрээдэгэ суох куобахчааннар

Арай биирдэ тыа быыьыгар туорт оболоох куобах ололорбут. Оболоро олох бэрээдэгэ суохтар эбит. Куну быба оонньоон эрэ тахсаллар. Ийэлэригэр олох комолоспоттор. Биир сарсыарда куобахчааннар ханпырыыстаан турбуттар уонна ийэлэригэр хардарыттар:

- Биьиги эьигин таптаабалпыт!!! (Куобахчааннар)

Ону истэн ийэ куобах олус хомойбут уонна ыраах ойуурга оболоруттан баран хаалбыт. Ол ойуурга икки боро оболоро ололорлор. Кинилэр ийэлэрэ суох эбит. Кинилэргэ ийэтэ суох олус кубабан. Биирдэ боро оболоро мас аллара ытыы ололорбуттар:

- Хантан ийэ булабыт. Саатар ынах ийэни булбут кьи. (Борочооннор)

- Эбэтэр куоска ийэни.

- Эбэтэр баба ийэни.

- Эбэтэр куобах ийэни.

Ону куобах истэн боролорго тийэн этэр:

- Эьихэ ийэ буоларбын бабарабыт дуо? (Ийэ куобах)

Иккиэн бииргэ уруулэрин кытары эппиттэр:

-Ба5арабыт!!! (Борочооннор)

Борокооттор олус уорбуттэр. Сана ийэлэрин дьиэлэригэр илдэ барбыттар. Борокооттор дьиэлэрэ кибис-кирдээх эбит. Ийэ куобах боролор дьиэлэрин ып – ыраас гына хомуйан кэбиспит. Онтон уу сылытан баран о5олорун сууйталаабыт. Боро о5олоро сууналларын олус собулууллэр эбит:

- ийээ, ийээ оссо кохсубун сууй уонна тобобор уута кут. (Борочооннор)

Бу курдук куобах боро о5олоругар ийэ буолан хаалбыт.

Оттон куобахчааннар ийэтэ суох аччыктаан, киртийэн, тонон иэдэйбиттэр. Куобахчааннар Маша5а барбыттар.

- Маша, би5иги ийэбитин ата5астаабышпытын и5ин баран хаалла.

(Куобахчааннар)

- Хайа, бу хайдах буолар куобахыный? То5о ийэ5ин ата5астаатын? Хантан билигин кинини булабыт? Кэл, мэкчиргэттэн баран ыйытыахха. (Маша)

- Мэкчиргэ, мэкчиргэ, куобахчааннар ийэлэрин корбутун дуо? (Маша)

-Хо5оон эттэххитинэ биирдэ ханна баарын этиэм. (Мэкчиргэ)

1)Хо5оон «Ийэ барахсан» А.Аба5ыныскай. Толороллор_____Илона

1. Этиң эрэ, о5олоор,

Эһигини биһиктээн,

Киммит маннык о5олоон

Киһи гынан бүөбэйдээн?

- Күндү ийэ барахсан!

2. Этэр сылаас тылынан

Эмиэ киммит саататар,

Эңин нарын ырыанан

Эһигини утутар?

- Көмүс ийэ барахсан!

3. Этиң, киммит кичэйэн

Үтүө суолга үөрэтэр,

Эһигини тэрийэн

Үөрэнэргэ көбүтэр?

- Кини, кини барахсан!

Кини – Ийэ барахсан!

- Э5э билэр хана баарын. Кини этэн биэриэ. (Мэкчиргэ)

Куобахчааннар э5э5э барбыттар.

- Дорообо, кырдыа5ас, куобахчааннар ийэлэрэ ханна баарын билэ5ин дуо? (Маша)

- Хо5оон эттэххитинэ биирдэ этиэм. (Э5э)

2)Хо5оон Эрнест

Ийэм кэлиэн иннинэ

Хоһум иһин хомуйуом,
Ийэм кэлиэн иннинэ
Иһиттэри мин сууйуом.
эм кэлиэн иннинэ
Уруоктарбын үөрэтиэм,
Ийэм кэлиэн иннинэ
Бырааппынаан күүлэйдием.
Соруйбута туолбутун,
Бары бэлэм буолбутун
Ийэм кэлэн көрүөбэ,
Ийэм онтон үөрүөбэ.

- Сабыл билэр, киниттэн ыйытын. (Эбэ)

Куобах оболоро сабылга барбыттар.

-Сабыл, дорообо! Куобахчааннар ийэлэрэ ханна баарын билэбин дуо?
(Маша)

- Билэбин, билэбин хоһоон эттэххитинэ барытын кэпсээн биэриэм.
Сабыл)

3)Хоһоон «Ийэ мичээрэ» А.Кондратьев. Толороллор Андрей

1. Ийэ мичээрэ истиң, кэрэ:

Күн уотуттан күндү курдук
Көй салгынтан күүстээх курдук.

2. Ийэ мичээрэ элбэххэ үөрэтэр:

Эйэбэс буоларга, эйэни буларга,
Сырдыгы эрэ сыдыаайда сылдыарга.

3. Ийэ мичээрэ искэр иңэрэр:

Олоххо тапталы, бар дьонно махталы,
Эр хорсун санааны, эрэллээх буолууну.

- Наһаа да учугэй хоһоону эттин. Ийэбит ооол онно, боролорго баар.
(Сабыл)

***Куобахчааннар сабыл ыйан биэрбит сиригэр тиийэн кэлбиттэрэ 3 дьыэ
турар убу. Бастакы дьыэни онойбуттэрэ кибис-кирдээх эбит:***

- Суоох, биһиги ийэбит манна олорбот. (Куобахчааннар)

Иккис дьыэни онойбуттэр ып-ыбыллаһас эбит:

- Суоох биһиги ийэбит манна олорбот. (Куобахчааннар)

***Убус дьыэни онойбуттэрэ ып-ыраас эбит. Остуолга ас арааһа баара.
Онно 2 боро оболоро уорэ-кото аһы ололор эбит. Куобахчааннар
уоруулэриттэн хаһытаһа туспуттэр:***

- Биһиги ийэбит манна ололор. (Куобахчааннар)

***Маша ааны тонсуйбутугар, ийэ куобах тахсан кэлбит. Куобахчааннар
ийэлэриттэн бырастыы кордоспуттэр:***

- Ийээ, баБаалыста биБигини бырастыгы гын. БиБиги хаБан даБаны эйигин атаБастыахпыт суоБа мэлды таптыы уонна комолоБо сылдыахпыт. (Куобахчааннар)

Боро оБолоро ытаБан барбыттар:

- Ийээ, биБигиттэн барыма, барыма. (Боролор)

Ону Маша эппит:

- ОччоБо 1 кун куобахчааннарга ийэ буол, 2 кун борочооннорго. (Маша)

Онтон ылата ийэ куобах 1 кун куобахчааннар, 2 кун борочооннор ийэлэрэ буоларга санаммыт.

Онон, оБолоор, ийэБитин хомотуман, харыстаан, кинини арангаччылаан, кини эрэлин түһэн биэримэн. ИйэБит киэн туттар кинитэ буолун.

- I. Дьолу – соргуну баҺаран туран, оҺолоргут эҺиэхэ аныыллар ырыа «Мама»**
- II. Уйан куттаах биьиги сибэкки кыргызтарбыт барахсаттар ункуу-битии тардан, куммут аннын ойуу-дьарБаа онорон, ситэри симишлэр. Ытыс-дохсун тыБынан корсун кыргызтар толорууларыгар «Сибэкки ункуутэ»**
- III. ОБолор Ийэлэрин хайдах курдук куускэ таптыылларын, куннэ-ыйга тэннишлэрин, уБараабат махталларын хомоБой хоБоон нонуо этэн иБитиннэриэхтэрэ.**
- IV. Күндү Ийэлэр!
БиҺиги ыңырыбытын ылынан, ыалдьыттыы, биҺигини көрө-истэ, билсигэ, бииргэ сынньана кэлбиккит иҺин махтанабыт.
ЭБиэхэ анаан ункуу «Вальс»**
- V. Ийэ мичээрэ истин, кэрэ
Кун уотуттан кунду курдук
Кой салгынтан куустээх курдук.
Бары утуону, кэрэни баБаран туран оБолоргут эБэрдэ ырыаларын тиэрдэллэр. «Ийэ мичээрэ»**

Тумук

Манан биБиги эБэрдэ кэнсиэргит тумуктэнэр.

Эссэ тогул эҺигини Ийэлэр күннэринэн итиитик-истинник эБэрдэлиибит. БаБарабыт эҺиэхэ Сир үрдүгэр баар бары кэрэни, үчүгэи.